

חלפו עשרים שנה, וראוי שיתפסו מקום בזיכרון המצרי, ויהיו עדות לדורות הבאים. הכוחות המזוינים תומכים בפרסום החומר הרשמי אודות מלחמת אוקטובר 1973, כאשר החומר הזה יכלול את כל מבצעי הלחימה, שהתנהלו במלחמה, ואת מעשי הגבורה של אנשינו, ובכללם מעשי גבורה של טייסינו האמיצים. אנו נפרסמם עם תום תיעודם. וכאן, ברצוני להכריז, כי כל אנשי כוחות האוויר, שהשתתפו במלחמת אוקטובר, הם גיבורים. שכן, אף חייל לא התרשל במילוי תפקידו כשהוא ניחן ברוח קרבית גבוהה.

***

דברי פריק אחמד נצר היו אמת לאמיתה. לא רק לגבי מעשי הגבורה של אנשי כוחות האוויר, אלא גם לגבי כל חייל בכוחות המזוינים. שכן, כולם בנינו וכולם גיבורים. יחידות כוחות האוויר התאמנו אלו עם אלו ועם שאר שלוחות הכוחות המזוינים, ונערכו תרגילים משותפים עם מדינות אחרות ועם מדינות ידידות. התקיימו חילופי מידע, לאחר האימונים המפרכים

יהחמידה

כאשר מנתחים את תוצאות התמרון בדר 93 ביחס לכוחות האוויר, בולטת חשיבות המערכת האוטומטית לפיקוד ולשליטה בתכנון פעולות לחימה אוויריות ובניהולן. התמרון הבליט את הרמה הגבוהה של צוותי המבצעים המצריים בפיתוח השימוש במערכת זו למימוש מטרותיה. כמו כן, הבליט התמרון את יכולתם של כוחות האוויר לבצע את משימותיהם יומם ולילה. יכולת זו מפגינה את הגמישות, את האפשרויות ואת האמצעים המצויים בידי הכוחות המזוינים.

המצאה מצרית

כל המדינות שואפות כאשר הן מפתחות ומחדשות את ציוד ההגנה שלהן להפחית בהוצאות הבדיקות הטכניות, תוך שיתוף פעולה עם גורמים אחרים. מה התפקיד, שיכולים כוחות האוויר המצריים למלא בתחום הזה בשיתוף פעולה עם מדינות ידידות?

אין ספק, לשיתוף גורמים אחרים, המסוגלים טכנולוגית לבצע מחקר ופיתוח,

תהיה השפעה חיובית רבת-ערך, בעיקר בתחום הכלכלי. שכן, כוחות האוויר המצריים מסוגלים לשתף פעולה בתחומים רבים, ובכללם יצירת תנאים סביבתיים לשימוש במטוסים ובציוד, עריכת מחקרים מדעיים משלימים לשימוש בכלי-נשק ובאביזרים אחרים, הנמצאים בשימוש במטוסים. כעת נמצא בביצוע פרויקט משותף עם ארצות-הברית.

כמו כן, גובשה תכנית מחקר משותפת לביצוע המצאה מצרית לפיתוח צגים למטוסי E2C עבור כוחות האוויר המצריים ועבור חיל הים האמריקני. שני הצדדי משתתפים בהוצאות הפיתוח. כוחות האוויר המצריים נטלו חלק, בסיוע צוותיהם הטכניים בגיבוש התכנית, בעריכת טיסות ניסוי ובקליטת המשוב.

שיתוף פעולה נוסף התקיים, הלכה למעשה, בהקמת קו שיפוצים למטוסי תובלה אמריקניים C130 ולמנועיהם וקווי שיפוצ לטילים מתבייתים על חום מדגם סידווינדר.

פוליטיקה מן העבר הקרוב

ד"ר עלאא ג'אסם מחמד אלחרבי*

* אלעיראק, עיראק, שישה באוקטובר 1993.

ל הנהגה העיראקית לא היה בשישה באוקטובר 1973 אחר-הצהריים מידע מוקדם על עיתוי פרוץ המלחמה הערבית-ציונית הרביעית. בו ביום צלחו הכוחות המצריים את תעלת סואץ והכוחות הסוריים פרצו את קווי ההגנה הציוניים ברמת הגולן. להנהגה העיראקית נודע על המלחמה דרך הרדיו. למרות זאת, החליטה להשתתף באותה מלחמה השתתפות צבאית, לאחר שהכריזה על הלאמת חלקה של ארצות-הברית בחברת-הנפט של בצרה. זרם של חיילים, של טנקים, של רכב משוריין ושל כלי-רכב החלו לזרום לסוריה במהירות שיא.

הכוחות הסוריים, לאחר פריצתם הבלתי-מתוכננת לרמת הגולן, ניצבו בפני רשת צפופה של אמצעי הגנה ציוניים, ובשל כך נאלצו לעצור, ולסגת, בסופו של דבר. הציונים ריכזו את התקפתם בגזרה, המובילה לדמשק, עד שתושבי הבירה שמעו את קולות התותחים באופן ברור, וחלק מהבכירים הסורים ארזו את מזוודותיהם על מנת לעזוב את דמשק. חאפז אל-אסד, מנהיג המשטר הסורי, הפך להיות מודאג מאוד, וביקש לבדוק אצל מפקד הכוחות העיראקיים מה היקף הכוחות, שהחליטה ההנהגה העיראקית לשלוח לגולן. הוא קיבל תשובה, בה נאמר כי חיל החלוץ של הכוחות הגיע לגולן, והמאסף עודנו בעיראק. הנשיא המנהיג סדאם חוסיין, ישמרהו האל, הבהיר למשטר הסורי, כי לו היו לטנקים העיראקיים כנפיים, היה כל השריון העיראקי בגולן. המצב הצבאי הקשה של

הכוחות הסוריים אילץ את ההנהגה העיראקית לשלוח את הטנקים בנוסעם על שרשרותיהם, למרות שהיתה לכך השפעה רבה על מנועי הטנקים.

חטיבת השריון 12 העיראקית היתה הראשונה, שהגיעה בשלמותה לחזית הלחימה, והיא כונתה **חטיבת ח'אלד בן אלוליד**, כדי להתברך בשמו של הגיבור הערבי, שהוביל את הצבא הערבי האסלאמי לסוריה הרבתי לפני יותר מ-1,300 שנה, ונלחם בקרב ירמוך. יש באפשרותנו לשרטט תמונה ברורה אודות המשימה הלאומית הקדושה של **חטיבת ח'אלד בן אלוליד**, באמצעות דברי העיתונאי המצרי עבד אלסתאר טוילה בספרו, **מלחמת שש השעות**:

גם ביום החמישי החל להחמיר המצב לאחר התקפות הנגד הישראליות על הגזרה הצפונית המובילה לדמשק. הכוחות הסוריים היו עסוקים בגזרות המרכזית והדרומית. הגזרה הצפונית הופקדה בידי חטיבת השריון העיראקית, לאחר ההתקפה המשוריינת של ישראל, שהתקדמה לכיוון דמשק. במשך שלושה ימים ולילות טעוני חומר נפץ התנהלו קרבות דמים קשים בין הצבא העיראקי לבין כוחות האויב. הכוחות העיראקיים ביצעו מעשי גבורה יוצאי דופן, וחוללו פלאים. אלה היו מעשי גבורה, שנוכח העיקשות ונוכח העמידה האיתנה, שהופגנו בהם, נמס השריון. החיילים העיראקיים המשיכו בהפגזה הכבדה כשהם שוברים שיאים בהפגזה הממושכת, עד שהתותחים הפכו אדומים כאש. החטיבה העיראקית נלחמה לבדה בשלוש חטיבות שריון של האויב, בגבורה נדירה, שאילצה אותן לסגת. עד כדי כך, שרבים מתושבי האזורים הסמוכים למקום הלחימה סיפרו אגדות רבות על גבורת חטיבה זו, על אמונתה ועל חלקה בהפגזה על דמשק.

תפקיד החטיבה לא הצטמצם בלחימה סדירה. בוצעו גם כמה מבצעים ליליים בידי חיילים, שהתחרו ביניהם בהסבת

אבדות ונזקים לעמדות האויב. פעמים רבות שבו החיילים האלה, ובידיהם מפות מפורטות של עמדות האויב ושל מקומות היערכותו, ובכך הקלו על הפגזתו. כמו כן, ביצעו כמה חיילים עיראקיים יחד עם חבריהם הסורים, פעולות התאבדות מדהימות, שבמסגרתן נשאו חומר נפץ, ושמו פעמיהם לעבר טנקי האויב, שם הפעילו את חומר הנפץ, והתאבדו. ביום התשיעי למלחמה הצליחה דמשק לישון בשלווה לאחר שנדמו רעמי תותחי האויב, שהדריכו את מנוחת תושביה. מפקד צבאי סורי תיאר את מעשיהם של לוחמי הצבא העיראקי כהצלה של הכבוד הערבי.

הנשיא הסורי לא היסס לאחר מכן לאשר את העובדות האמיתיות בעניין תפקידו של הצבא העיראקי בהגנה על דמשק. הוא אמר בקצרה, "בסוריה מדברים כולם, מקטון ועד גדול, על אלה, שהצילו את דמשק מנפילה, והם הטיל סאם והצבא העיראקי". לאחר שחטיבת ח'אלד בן אלוליד הצליחה להגן על דמשק מפני אסון של נפילה בידי הכוחות הציוניים, החלו ההכנות להתקפת נגד. המפקדה הסורית הפצירה במפקדה העיראקית להחיש את מועד ההתקפה, ורצתה, כי תתחיל בשעה 0600 בשמונה עשר באוקטובר. זאת, בשל המצב הכללי הקשה ששרר בחזית. אולם, המפקד העיראקי ביקש שהות על מנת לקיים תצפיות, וקבע את ההתקפה לשעה 0300 בתשעה עשר באוקטובר. המפקדה הסורית לא התנגדה לכך.

בשעה 2030 בשמונה עשר באוקטובר ביקר לווא מצטפא טלאס, שר ההגנה הסורי, במטה הפיקוד העיראקי, וביקש לדחות את ההתקפה לשעה 0900 על מנת לתאם התקפה זו עם התקפה של חטיבה סורית בגזרת סעסע. בקשה זו היתה בבחינת הפתעה למפקדה הצבאית העיראקית. המפקד העיראקי הדגיש, כי דחיית ההתקפה תביא לאבדן ההפתעה לגבי כוחותינו, והציג את כל הנימוקים המצביעים על כך שדחיית ההתקפה אינה לטובת כוחותינו. למרות ששר ההגנה הסורי השתכנע מטעונו

המפקד העיראקי, הוא עמד על דחיית ההתקפה. היה ברור, כי ההחלטה היא החלטה מדינית, ואינה החלטה צבאית.

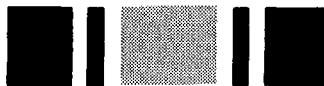
דחיית ההתקפה הביאה לחשיפת התכנון ולאבדן ההפתעה, ובד בבד העניקה לאויב את הזדמנות לחזק את עמדותיו, ולבצע הכנות צבאיות. בשל כך נחשפו כוחותינו לפגיעות, שלא היתה להן כל הצדקה. למרות זאת, נלחמו כוחותינו בעוז ובנחישות, ולא נסוגו מעמדותיהם. תוך כדי כך, הגיעו לגולן הכוחות ההרריים העיראקיים, שנטלו חלק נכבד בקרבות החרמון ובשחרור אזור ערנה. האויב מיקד את אש תותחיו ושריוניו על כוחותינו ההרריים, וקיווה לאלצם לנטוש את העמדות ששחררו. אולם לוחמינו החזיקו בעמדותיהם, והגנו עליהן הגנה שלא תיאמן, אך לא נסוגו.

לאחר שיחידות הכוח העיראקי המשורייני הגיעו במלואן לסוריה, החליטה המפקדה לתקוף התקפה כללית את עמדות ההגנה של האויב ב-23 באוקטובר, אולם המפקדה הסורית ביקשה לדחות את ההתקפה. ביום שלמחרת הסכימה ממשלת סוריה להפסקת אש עם האויב, ובכך מנעה מהכוחות העיראקיים ומהכוחות הסוריים

הזדמנות היסטורית להחזיר לידיהם את רמת הגולן, שאותה מסר חאפז אלאסד לידי האויב הציוני במלחמת יוני 1967, כשהיה שר ההגנה. ידוע, כי הוא הכריז במהלך המלחמה על נפילת בירת רמת הגולן, העיר אלקוניטרה, עוד בטרם נכנסו אליה כוחות האויב. בכך, סירב חאפז אלאסד לשחרר את הגולן לאחר שהגישו כמתנה לציונים.

באשר להנהגה העיראקית, הרי בכך ששיגרה את הצבא העיראקי לחזית הלחימה במהירות שיא, היא מילאה את חובתה הלאומית באופן שאיש לא ציפה. בספר **תפקיד הצבא העיראקי במלחמת אוקטובר 1973**, שהוציא המרכז הערבי למחקרים אסטרטגיים בלונדון, נאמר:

ההשתתפות העיראקית במלחמת אוקטובר 1973 נחשבת למעשה מפואר בתולדות המאבק הערבי, ומעורבות יחידה במינה בהיסטוריה של המלחמות. היא התנהלה ללא תכנון מוקדם במישור הלחימה, או במישור

לקחים טכנולוגיים

(המשך מעמוד 13)

8. מבחינה זו יש הבדל, כמובן, בין סוריה, שבירתה נמצאת במרחק של כמה דקות טיסה מגבולנו, ובין עיראק, או איראן, היכולות להרגיש "חסינות" יחסית בגלל ריחוקן מגבול ישראל.
9. ראו פגישה שמינית בספרי, דיאלוגים על מדע ומודיעין, וביבליוגרפיה, המפורטת בהערה 4 לפרק הזה (שם, ע' 189).
10. ראו את סיפור הקמת המודיעין הטכני ("המדעי") הבריטי במלחמת העולם השנייה בספר המרתק של ר'ו ג'ונס, מלחמה סודית ביותר, מערכות, 1984.
11. זו, למעשה, התיזה העיקרית שלי בנייתוח הכשל של מלחמת יום הכיפורים, ובה עסקתי בעיקר בספרי, דיאלוגים על מדע ומודיעין, ובמאמריי, "הלוגיקה של הערכת המודיעין, מערכות 292-293, מארס-אפריל 1984, עמ' 84-88; "הפילוסופיה של המודיעין - הלוגיקה של תהליך ההערכה", א' קובר וצ' עופר (עורכים), מודיעין וביטחון לאומי, מערכות, 1987, עמ' 145-182; Philosophy and Methodology of Intelligence - The Logic of Estimate Process. Intelligence & National Security, Vol 4, No. 4, October 1989.
12. ראו יצחק בן-ישראל, "בחזרה לעתיד", מערכות 329, מארס-אפריל 1993, עמ' 2-5.
13. בזירה הימית היה המצב קיצוני עוד יותר: יותר מחמישים טילים ים-ים, שירו ספינות האויב לא פגעו ולו גם במטרה ישראלית אחת.
14. בעניין השפעת הטכנולוגיה על עקרונות המלחמה, ראו את מאמרי, "היכן טעה קלאוזביץ - עקרונות המלחמה בראי הטכנולוגיה המודרנית", מערכות 311, מארס 1988, עמ' 16-25.
15. ראו בנושא הזה את המאמר Artificial Stupidity, שהופיע באחד אוגוסט 1992 בעמוד 14 של השבועון הבריטי Economist.
16. ראו את מאמרי, "ובקש חוכמה וחשבון", הנזכר בהערה 2.

הערת המערכת

סאל' ג' כותב המאמר "מהפתעה להפתעה - לוחמה זעירה בים סוף" (עמ' 29) היה מפקד פלגת לוחמים בשייטת 13.

המינהלתי, היא התבצעה באופן מפתיע ומהיר, וביוזמה בלעדית עיראקית. צפוי היה, נוכח הנסיבות הללו, כי ההשתתפות תהיה סמלית, או לכל הפחות, מוגבלת. אולם, עיראק שיגרה לזירת הקרבות שלושה רבעים מכוחותיה האוויריים הקרביים, שני שלישים מכוחות השריון שלה וחמישית מיחידות הח"ר שלה. היא התמקדה בשיגור מהיר של חיל האוויר ושל הטנקים, והדבר נבע מרצונה של המפקדה הסורית לקבל את שני כלי-הנשק האלה לפני כל דבר אחר, וכן בשל אפשרות חיל האוויר והשריון לנוע לשדה המערכה המרוחק תוך תזמון [ע' 5].

חשוב לציין, כי הכוח האווירי העיראקי השתתף בתקיפה האווירית הראשונה של הכוח האווירי המצרי, ומשימתה היתה להשמיד את מערכי הטילים הישראליים בחצי האי סיני. מפקד הלהק העיראקי היה ראוי לעיטור "כוכב סיני" [לו זכה].

הצבא העיראקי היה ויהיה צבאה של האומה הערבית והצבא המגן על זכויותיה הלאומיות הלגיטימיות. וכל מה שזוממים האויבים לצמצם את תפקידו החלוצי, יסתיים בכישלון.

מקורות

1. עבדאלסתאר טוילה, מלחמת שש השעות, קאהיר וביירות.
2. אגף המבצעים הצבאיים, תפקידו של הצבא העיראקי במלחמה הפלשתינית הרביעית (מחקר שהוכן על-ידי אגף המחקר הצבאי וההיסטוריה הצבאית, ובהכנתו השתתפה מנהלת ההכוונה המוראלית).
3. המרכז הערבי למחקרים אסטרטגיים בלונדון, תפקיד הצבא העיראקי במלחמת אוקטובר 1973.
4. אלדסתור, גיליון 351, 14-20 בנובמבר 1977.

